

Bruk för människor.

Entreprenörskap & Företagande

inom social ekonomi

Grön ekonomi skapar jobb genom sociala företag.

Förord

Såväl i Sverige som i EU och resten av världen växer intresset för en grön ekonomi som ett bidrag till att nå klimatmål och en bättre miljö överlag. Den gröna omställningen är också ett sätt att skapa nya jobb.. Genom denna rapport vill Temagruppen för Entreprenörskap och Företagande inom den sociala ekonomin lyfta fram möjligheterna att nå målen för hållbarhet för miljön och social hållbarhet. Vi menar att miljöåtgärder kan ske på ett sådant sätt att de ökar antalet arbetstillfällen för långtidsarbetslösa och andra som har svårt att få arbete. Vi menar också att sådana åtgärder kan ske på ett sådant sätt att arbetet för att nå miljö- och sociala mål förstärker varandra och ökar sannolikheten för måluppfyllelse.

Det handlar dessutom inte bara om visioner i en avlägsen framtid. Runt om i landet och i Europa arbetar redan i dag sociala företag med verksamheter som både innebär positiva saker för vår miljö och skapar jobb åt människor som annars vore arbetslösa.

Liselotte Norén, konsultföretaget Mongara, och engagerad i det sociala företaget refo har bidragit med kunskaper till denna rapport.

Temagruppen för Entreprenörskap och Företagande inom den sociala ekonomin

Eva Nypelius

Ordförande för Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi

Inledning

De kommande åren kommer EU:s medlemsländer satsa stora resurser på att uppnå målen om en koldioxidnsål ekonomi och en bättre miljö. En stor del av pengarna i EU:s struktur- och investeringsfonder är direkt avsedda för att nå dessa mål. Men miljö-, energi och klimatmålen är även tänkta att uppnås genom indirekta satsningar. Genom att de genomsyrar även andra satsningar, anses sannolikheten att de nås, öka. På ett liknande sätt tänker man att miljö-, energi- och klimatsatsningarna i EU, nationellt, regionalt och lokalt kan användas för att uppnå EU:s mål för social hållbarhet – som till exempel arbete åt arbetslösa.

Inom EU, OECD och ILO har en spännande diskussion startats om möjligheten för miljödrivna så kallade ”gröna jobb”, även för människor som är eller riskerar långtidsarbetslöshet av olika skäl.¹ Det finns redan i dag en rad exempel på hur åtgärder för att uppnå miljömål går att kombinera med insatser för att skapa arbete åt långtidsarbetslösa, men nya sociala innovationer är också möjliga och nödvändiga. Målet är ett hållbart samhälle – såväl miljömässigt, ekonomiskt som socialt.

Denna rapport är ett försök att översiktligt peka på några sådana möjligheter och verksamheter som kan tjäna som inspiration för utvecklingsarbetet i Stockholm och Sverige de kommande åren. Vi vill särskilt undersöka möjligheterna att kombinera miljömässig hållbarhet med social hållbarhet och minskad arbetslöshet genom sociala företag – både arbetsintegrerande och andra.

Fokus ligger på utvecklingen i Stockholmsregionen men vi menar att diskussionen och slutsatserna är möjliga att översätta även i resten av landet.

Förutsättningarna – tankar i planer och visioner

I Stockholmsregionen, har många myndigheter och organisationer de senaste åren samverkat för att skapa en vision i olika regionala utvecklingsprogram. En vision som ska styra olika insatser och åtgärder - inte minst hur pengarna i EU:s struktur- och investeringsfonder ska användas i regionen. Det berör framförallt Regionalfonden och Socialfonden men även Landsbygdsfonden.

I de regionala visionerna pekas fem stora utmaningar ut för Stockholmsregionen som sammanfattats med följande rubriker:

- Arbete och kompetens
- Energi och klimat
- Minskat koldioxidutsläpp
- Innovationskraft
- Infrastruktur
- Bostäder (med delmålet Hållbar stadsutveckling)

EU:s Regionalfond är uppdelad i en nationell del och i åtta olika regioner. Varje region utgår från sina egna förhållanden och sätter även egna mål. I Stockholm är det de ovanstående målen som ska vara vägledande.

En stor del av Regionalfondens nationella pengar - totalt 58 procent – ska

¹ Se t.ex. Green Employment Initiative. Tapping the Job Creation Potential of the Green Economy, Meddelande från EU-kommissionen, 2 juli 2014; The Job potential of a shift towards a low-carbon economy, OECD, och t.ex. ILO:s Green Jobs Programme, http://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/projects/WCMS_213842/lang-en/index.htm, se t.ex. rapporten Working towards sustainable development. Opportunities for decent work and social inclusion in a green economy.

gå till att uppnå en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer. Målet om en koldioxidsnål ekonomi präglar också de regionala programmen. För Stockholm innebär det att 15 procent av regionens regionalfondsmedel ska gå till att uppnå målet koldioxidsnål ekonomi. Fyrtio procent av medlen ska gå till att stärka små- och medelstora företag och de återstående 45 procenten ska gå till forskning, teknisk utveckling och innovation – även till sociala innovationer. Hållbar stadsutveckling är också ett uttalat mål för Regionalfonden. I Stockholm har Regionalfonden cirka 345 miljoner kronor att dela ut i perioden 2014 - 2020.

Helhetsperspektiv och social hållbarhet

I Regionalfonden och Socialfondens handlingsplaner för Stockholmsregionen, konstateras att det finns stora skillnader i länet. Trots att många har arbete och Stockholm ligger väl till när det gäller medborgarnas utbildningsnivå, hälsa och ekonomi, saknade cirka 81 000 vuxna och cirka 30 000 ungdomar arbete år 2014. År 2013 fanns omkring 13 000 stockholmare som varit arbetslösa mer än 24 månader. Denna grupp av människor har svårt att få arbete på en i övrigt mycket positiv arbetsmarknad. Det är dessa människor som står i fokus för denna rapport.

I sina planer menar regionen att det krävs ett ”holistiskt angreppsätt” för att möta utmaningarna och vill att olika insatser, fonder och resurser, samverkar för ett flerdimensionellt tillväxtarbete. Ett exempel på det är ett resonemang om att ”mjuka investeringar och främjandeinsatser ” inom bostadssektorn och transporter, kan bidra till energieffektivitet och bättre miljö, samtidigt som man möter utmaningar som utanförskap och diskriminering. Regionens fastigheter beskrivs ha ett stort renoveringsbehov – inte minst i miljonprogramområdena, samtidigt som mer än 140 000 nya bostäder planeras. Där menar man att renoveringar och nybyggnation kan kopplas till insatser för bättre miljö och minskad arbetslöshet. För att underlätta ett sådant helhetsgrepp vill man se ett samspel mellan olika åtgärder, och en policymix av insatser, under rubriken Hållbar stadsutveckling. Dessutom efterfrågas ”Synergieffekter mellan olika områden. Här börjar skrivningarna bli riktigt intressanta för en diskussion om att kombinera miljö och klimatsatsningar med jobbskapande för långtidsarbetslösa:

”Förutom behovet av att genomföra insatser som utgår från ett helhetsperspektiv finns det tydliga synergier mellan de valda områdena. Exempelvis kan övergången till en koldioxidsnål ekonomi främjas av och samtidigt utgöra drivkraft för stärkt forskning, innovation och fler växande konkurrenskraftiga företag inom exempelvis miljötekniksektorn. Växande företag är också nödvändiga för att kunna påverka de ekonomiska obalanser som finns mellan olika geografiska områden och invånare i olika delar av regionen. Möjligheterna till egen försörjning är nyckelfaktor för individen såväl som utvecklingen i regionen i stort. Tillsammans kan de valda målen med ett integrerat stadsutvecklingsperspektiv adressera regionens utmaningar och stärka förutsättningar för hållbar tillväxt och utveckling i regionens urbana miljöer.”

Ovanstående är ett exempel på Regionalfondens tankar om att väva samman olika insatser för att möta regionens olika utmaningar, genom att kombinera satsningar inom miljö, energi och klimatområdet, med åtgärder för arbetslösa, exempelvis socialt företagande. Regionalfonden talar om samverkan med andra fonder – och då framförallt Socialfonden:

”Exempel på områden med särskilt goda förutsättningar till fondsamverkan mellan Social- och Regionalfonden i Stockholm är exempelvis kompetenshöjande insatser för företagare och anställda i små och medelstora företag, kompetensmatchning samt samordnade stadsutvecklingsinsatser som främjar en koldioxidsnål ekonomi där olika målgrupper (företag, sysselsatta, arbetslösa eller unga/utrikes födda) inkluderas exempelvis i en kommun eller ett gränsöverskridande geografiskt område.(vår understrykning)

Där Regionalfondens pengar i stort går till att stödja och främja infrastruktur och företagande rent generellt, så är Socialfondens pengar framförallt avsedda för kompetensutveckling för anställda som behöver stärka sin ställning på arbetsmarknaden, samt till åtgärder för personer som är långtidsarbetslösa.

På samma sätt som för Regionalfonden, finns det för Socialfonden en nationell del samt åtta regionala handlingsplaner. I Stockholms regionala handlingsplan för perioden 2014 – 2020, lyfts delvis samma frågor fram som i Regionalfonden – men med fokus på en bättre arbetsmarknad.

Även i Socialfonden lyfter man fram vikten av ett helhetsperspektiv, där miljö-, ekonomi och social hållbarhet samverkar. Även här betonas vikten av att uppnå klimat och energimålen och ett koldioxidsnålt samhälle, genom utnyttjandet av synergier mellan olika insatser:

”Socialfondens insatser för ökad sysselsättning och tillväxt kan kombineras med ett miljöperspektiv genom exempelvis stöd för kompetensutveckling och kompetensförsörjning som underlättar övergången till en koldioxidsnål ekonomi och framväxten av nya, gröna jobb. Samordning med insatser inom Regionalfonden i Stockholm, där ett område handlar om forskning, innovation samt utveckling och anammande av ny energieffektiv och koldioxidsnål teknik, är här särskilt viktigt.”

Man skriver också: ”Stöd till kompetensutveckling inom exempelvis företag i miljötekniksektorn kan vidare bidra till utveckling av fler gröna jobb och en koldioxidsnål ekonomi.”

Socialfonden kan även stödja kompetensutveckling bland anställda i andra typer av företag och organisationer som får stöd av Regionalfonden, om detta bidrar till att uppnå de gemensamma målen: ”...organisationer i strategiskt viktiga branscher där också prioriterade grupper i Socialfondens programområde 2 inkluderas”. Bland de prioriterade grupperna finns arbetslösa med utländsk bakgrund, unga, äldre, personer med funktionsnedsättningar och lågutbildade. Socialfondens Handlingsplan för Stockholm pekar särskilt ut följande områden:

”Kompetensutveckling av anställda i branscher (exempelvis inom miljötekniksektorn)och insatser för arbetslösa (exempelvis vid renovering och energieffektivisering av bostadsbestånd) som kan främja övergången till en koldioxidsnål ekonomi och samtidigt skapa fler gröna jobb och ökad sysselsättning.”

Handlingsplanen beskriver även hur ”dessa utmaningar och de möjligheter som följer i stor utsträckning också är giltiga för Landsbygdsprogrammet”, som bland annat ska stärka mikroföretag på landsbygden. Stora områden

inom Stockholmsregionen räknas som landsbygd. Frågor om en mer energieffektiv och koldioxidsnål landsbygd, och levande gröna näringar, möter en demografisk utmaning med bland annat en generationsväxling. Detta menar man går att lösa genom fondgemensamma insatser för att ta tillvara kompetensen hos exempelvis arbetslösa unga eller utrikesfödda.

Organisationer och företagande inom den sociala ekonomin

Vi har sett hur det inom olika struktur- och investeringsfonder, finns förslag och tankar om hur satsningar på att uppnå miljö, energi och klimatmål kan, och bör, kombineras med satsningar på att skapa arbete åt arbetslösa. Här kommer vi att fokusera på hur detta kan ske genom att stödja och främja organisationer och företag inom den sociala ekonomin.

Med social ekonomi menas inom EU, organisationer och företag som inte drivs för ett privat vinst-maximerande syfte, utan för att uppnå samhällsnytta, allmännytta och medlemsnytta.² Exempel på detta är organisationer och föreningar som kyrkor, stiftelser, idrottsföreningar och andra föreningar. Görs detta i företagsform brukar det kallas sociala företag. Exempel på detta är organisationer som Röda Korset, Stadsmissionen och Verdandi, som driver sociala företag av sociala skäl, och samtidigt skapar jobb och arbetspraktikplatser åt arbetslösa. En särskilt typ av sociala företag är så kallade arbetsintegrerande sociala företag, som har som främsta mål att just skapa arbete åt människor som är arbetslösa eller riskerar att bli det. Exempel på dessa är Basta i Nykvarn, Primagruppen, Bönorna i Handen, Jobbverket med flera. Sociala företag och arbetsintegrerande företag har visat sig vara bra på att ge långtidsarbetslösa, arbete och rehabilitering.

Totalt finns det nu över 320 arbetsintegrerande registrerade arbetsintegrerande sociala företag i cirka 100 av 290 kommuner i landet. Sammantaget har dessa cirka 3 000 anställda, och sysselsätter ytterligare cirka 7 000 – 8 000 deltagare. I ett sextiotal kommuner pågår arbete för att etablera arbetsintegrerande sociala företag. Totalt motsvarar antalet anställda och sysselsatta i dag arbetsintegrerande sociala företag ungefär en tredjedel av de sysselsatta i Sysselsättningsfasen(36 000) år 2014 och cirka hälften av de anställda på Samhall(19 000).

I Stockholmsregionen finns i dag ett sextiotal arbetsintegrerande sociala företag med tillsammans över 500 anställda. Under flera år har kommunerna Haninge, Tyresö och Nynäshamn genom samordningsförbund Östra Södertörn deltagit i utvecklingsprojektet Samordning för socialt företagande. I projektet har man dels gett stöd till framväxten av nya sociala företag, men också arbetat med att stärka de existerande. Det främsta syftet är att skapa rehabiliteringsplatser och en arbetsmarknad för redan rehabiliterade. I de nio samverkande kommunerna finns nu 23 sociala företag med tillsammans 345 anställda och 1 150 deltagare i olika arbetsmarknadsåtgärder.

Om antalet sociala företag i Stockholm motsvarade situationen i Göteborg – det område i Sverige där arbetsintegrerande sociala företag är som mest utvecklat – skulle det finnas cirka 150 arbetsintegrerande sociala företag med omkring 1 500 anställda och 3 000 – 4 000 deltagare.

² Arbetsintegrerande sociala företag ASF) är företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor och/eller tjänster):med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle; som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt; som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller liknande verksamheter; som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet (Tillväxtverket).

Antalet arbetsintegrerande sociala företag fortsätter att växa.

Socialt företagande i olika former är mer etablerat i många EU-länder än i Sverige. Det märks också i EU:s struktur- och investeringsfonder. I dessa lyfts socialt företagande genomgående fram som en bra metod att bekämpa arbetslöshet. I den kommande nationella handlingsplanen för Socialfonden i Sverige, pekas just socialt företagande och social ekonomi ut som ett av de fyra mest prioriterade områdena. I planen pekar man även på möjligheterna med gröna jobb.

I Socialfonden i Stockholms handlingsplan ser man möjligheterna med social ekonomi och företagande.

Erfarenheter visar också att exempelvis kooperativ och arbetsintegrerande sociala företag uppnår goda resultat och får genom sina verksamheter individer med svag arbetsmarknadsanknytning, t ex. vissa unga, långtids-sjukskrivna eller funktionsnedsatta, närmare arbetsmarknaden eller i egen försörjning. Det finns således anledning att stärka hela sektorns roll och medverkan i sammanhållna strategiska satsningar som syftar till att tillvarata individens underutnyttjade potential i Stockholmsregionen.

I ett Meddelande från EU-kommissionen kopplas ”grön ekonomi”, och jobbskapande samman med möjligheterna inom socialt företagande:

The social economy and social enterprises have a significant potential for providing high quality employment in areas such as energy efficiency and renewable energies, organic farming and ecotourism, or the circular economy with activities related to reuse, repair or recycling. The identification of effective up-scaling strategies for green social enterprises and raising awareness about opportunities could inspire others to be entrepreneurs.

Meddelandet pekar särskilt ut områden som energisparande, förnyelsebar energi, ekologisk odling och ekoturism, samt verksamheter kopplade till en cirkulär ekonomi, som återbruk, reparationer och återvinning. Kommissionen pekar på att det behövs insatser för att ”skala upp” pågående verksamheter och starta fler sociala företag. Dessutom bör länder och regioner använda sina olika ekonomiska stödprogram för att: “reinforce the employment and skills dimension of their financial support programmes for green investments and technologies, and to help green social enterprises get ”ready to scale” and ”ready to replicate and adapt”.

Erfarenheter från EU

I flera EU-länder har man kombinerat insatser för miljömål, med insatser för grupper av människor som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Det rör sig om insatser som gäller alltifrån stadsodling och rådgivning, till återvinning och återbruk i olika former. Här fokuserar vi på återbruk och återvinning och granskar därför intresseföreningen Rreuse, Rreuse, Reuse and Recycling social enterprises in the European Union, och några av dess medlemsorganisationer, närmare. En anledning är att dessa visar att återbruk och återvinning, samt energisparande, kan drivas i stor skala av den sociala ekonomin.

Rreuse är en intresseförening för olika nationella och regionala nätverk

för organisationer, sociala företag och arbetsintegrerande sociala företag i Europa, som vill uppnå miljömål, ett resurssnålt samhälle och skapa arbete och arbetsträningsplatser åt människor som har svårt på arbetsmarknaden, samtidigt som de underlättar för utsatta grupper. Medlemmarna sysslar med återbruk, reparationer och återvinning av textilier, kläder, elektronisk utrustning, möbler och liknande. Second hand-butiker och olika biståndsverksamheter ingår också. Inom Reuse ägnar man sig också åt informationskampanjer, utbildning i miljöfrågor, och affärsstödjande verksamheter. Nätverket företräder medlemmar i 15 EU-länder som tillsammans har omkring 77 000 anställda – motsvarande 42 000 heltidstjänster - (och ytterligare cirka 60 000 volontärer). Sedan en kort tid tillbaka har man också svenska medlemmar – de arbetsintegrerande sociala Mackenföretagen.

Reuse och dess medlemsorganisationer i Europa har cirka 77 000 anställda som arbetar med återvinning och återbruk och har som mål att skapa jobb åt arbetslösa.

I Storbritannien har Reuse flera medlemsorganisationer. En av dem är ett nätverk för London kallat London Community Resource Network.³ Nätverket fungerar som en arena för samverkan, och röst för, 160 av mångmiljonstadens organisationer och sociala företag, som framförallt arbetar med återvinning och återbruk för miljömässiga och sociala mål. Till detta kommer också olika former av stadsodling och omhändertagande av komposterbart avfall. Samverkan har lett till att den sociala ekonomins organisationer är etablerade samarbetspartners med Londons olika myndigheter.

En av Londonnätverkets medlemmar som kan vara av extra intresse, är nätverket London Re-use Network, som fokuserar på återvinning och återbruk och som har medlemmar i stort sett varje kommun i London.⁴ Nätverket har lyckats att få in återvinning och återbruk i Storlondons avfallsstrategi och driver olika utvecklingsprojekt. Man arbetar sig igenom avfallssort efter

³ Se, www.lcrn.org.uk.

⁴ Se, www.londonreuse.org.

avfallssort för att minska användningen eller öka återanvändningen. Nyligen etablerades en anläggning som återvinner 60 000 madrasser om året. Inom nätverket samarbetar man om en Londontäckande hemsida och telefonservice för londonbor som vill skänka möbler, kläder eller hushållsutrustning. Till denna service är cirka 100-talet organisationer kopplade och efter att samverkan började, har man tredubblat mängden insamlat material.

Ett exempel på nätverkets mångfald, är kampanjen och organisationen Real Nappies for London.⁵ Myndigheterna ser hur berget av begagnade blöjor växer och i förebyggande syfte försöker man sprida användandet av återbrukbara blöjor. Detta är ett exempel på hur myndigheter i London och den sociala ekonomin alltmer arbetar tillsammans, för att minska mängden avfall.

Furniture Re-use Network, FRN, är ett annat nätverk för organisationer och sociala företag som återvinner möbler och hemutrustning.⁶ Dess mål är att ge fattiga möjligheter till att inreda ett hushåll och samtidigt göra en miljöinsats. En uppföljning visar att år 2013 beräknar man att FRN:s över 350 medlemsorganisationer, medverkat till att spara 380 000 ton koldioxid och 110 000 ton material, från att gå till soptippar. Vid sidan av den rena miljöinsatsen, hade organisationerna 15 000 personer i arbetsträning. Nätverkets organisationer har strax över 4 000 anställda. Forskning från Storbritannien visar att människor hellre donerar möbler utifrån sociala motiv än miljömässiga, men att man får de miljömässiga positiva, effekterna på köpet.⁷

Något som kännetecknar verksamheterna i Storbritannien är att det offentliga, genom olika avtal, ersätter de olika organisationerna och sociala företagen för det samhälleliga mervärde som dessa bidrar till. Det kan röra sig om kunskapsspridning, ökat engagemang för att minska avfallet, ökad social gemenskap, ökad attraktivitet och trygghet. I Storbritannien har nya miljöinnovationer ofta kommit från den sociala ekonomin. Många återvinningscentraler i Storbritannien startas av lokala miljöorganisationer som får ersättning från det offentliga. Vid återvinningscentraler kan insamlingen kombineras med åtgärder för långtidsarbetslösa – som sortering och kunskapsspridning.

Ytterligare en intressant verksamhet är företagsfederationen Komosie i Flandern, Belgien.⁸ Komosie är en federation, med över 150 sociala företag, som har två huvudgrenar. Den ena är uppsamling av avfall och återbruk via ett nät av 120 certifierade second hand-butiker. Verksamheten ger sysselsättning i Belgien till nästan 5 000 personer, varav över 80 procent kommer från utsatta målgrupper. Per år samlar företagen in 59 000 ton material och medverkar till en koldioxidreduktion motsvarande 44 000 ton. Man driver 31 återvinningscentra och 16 reparationsverkstäder.

Den andra av Komosies verksamhetsgrenar, är en energisparverksamhet Energiesnoeiers, som mot ersättning från det offentliga, utbildar och utrustar hushåll för energibesparingar. Där finns i dag över trettio lokala sociala företag som ger arbete åt lågutbildade och långtidsarbetslösa som arbetar med energisparrådgivning till hushåll, men som också säljer och installerar energisparande produkter åt hushåll. Båda verksamhetsgrenarna har etablerat sig som sociala franchisegivare. De säljer utbildningar, stöd och koncept för nya sociala företag att etablera sig, utifrån erfarenheterna från tidigare etableringar. Liknade företag etableras i fler länder.⁹

5 Se, <http://www.realnappiesforlondon.org.uk/>.

6 Se, www.frn.org.uk.

7 Rapporten Social Enterprise and environmental sustainability: challenges and opportunities, 6 april 2013, Third Sector Research Centre

8 Se, www.komosies.be

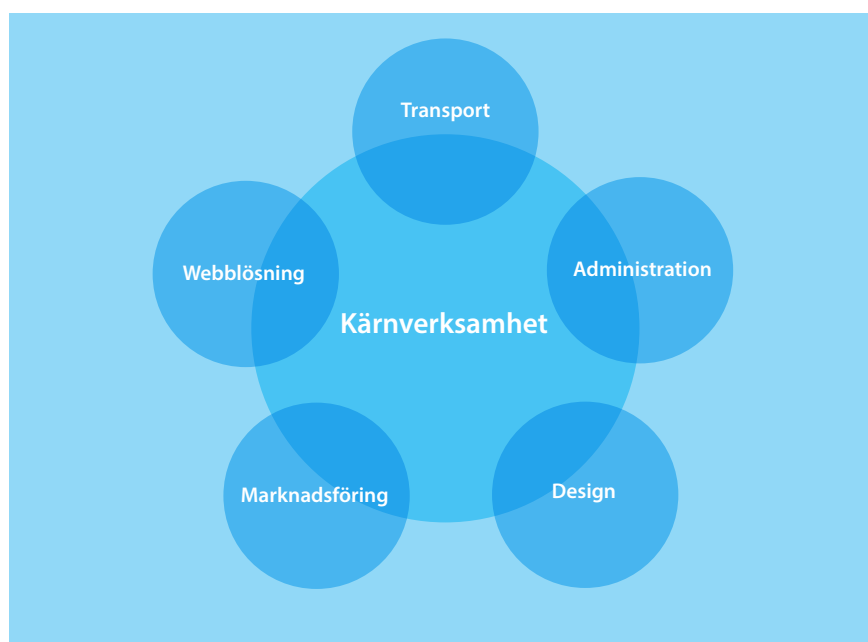
9 Se <http://www.socialfranchising.coop/uploaded/KOMOSIE.pdf>

Energiesnoeiars eller Energispararna kom till som ett utvecklingsuppdrag från den flamländska regeringen till Komosie. Komosie fick i uppdrag att ta fram och etablera företag inom energisparande som gav sysselsättning åt utsatta grupper. En särskild poäng är att företagets insatser i mycket riktas mot låginkomsthushåll, som ofta inte gör sådana besparingar. Genom att rådgivarna kommer från liknande förhållanden, har effektiviteten i rådgivningen ökat.

I land efter land inom EU, går det således att hitta sociala företag och organisationer som kan ge goda erfarenheter för ett utvecklingsarbete även i Sverige. Även i resten av världen – inte minst i Japans storstäder, finns också exempel på att kombinera miljöåtgärder med att skapa arbete för långtidsarbetslösa och utsatta grupper. Vad som går att lära av erfarenheterna inom Rreuse är, att det är möjligt att kombinera miljöåtgärder med jobbskapande för utsatta grupper, men också att ett samarbete mellan offentliga aktörer och den sociala ekonomins organisationer och privata företag, är en förutsättning. Olika typer av avtal, idéburna offentliga partnerskap och offentlig upphandling med miljömässiga och sociala hänsyn är användbara verktyg.

Men även i Sverige finns exempel

Av de över trehundra svenska arbetsintegrerande sociala företagen, driver över sextio stycken, second hand-butiker eller arbetar med re-make, reparerar möbler och elektronik, återvinner och liknande. Företagen som är verksamma inom dessa områden, och är listade på den frivilliga listan för arbetsintegrerande sociala företag på webbportalen www.sofisam.se, har tillsammans över 600 anställda och sysselsätter ytterligare cirka 1 375 personer i rehabilitering, praktik eller liknande. Flera av företagen har börjat klättra i ”näringskedjan”, från att vara enklare second hand-butiker till att bli re-make och retrobutiker. Dessutom använder allt fler försäljning via hemsidor och sociala media. Utöver dessa företag, finns en mängd organisationer som också driver second hand-butiker, loppisar och liknande verksamheter. I en (kommande) rapport från Tillväxtverket, undersöker man ett antal arbetsintegrerande sociala företag utifrån Second handbranschens företagsekonomiska och samhällsekonomiska lönsamhet. Man mätte då inte de miljömässiga vinsterna, utan koncentrerade sig på vinsten av att människor fick arbete och arbetsträning. Slutsatsen blev att genom en kombination av second handverksamhet och försäljning av arbetsintegrerande tjänster, som praktik och rehabilitering, så uppnådde de studerade företagen företagsekonomisk lönsamhet. Men de riktigt stora vinsterna var samhällsekonomiska. Återbruk och återvinning och second hand-butiker har visat sig vara mycket bra ur rehabiliteringssynpunkt. De skapar en mängd olika arbetsuppgifter och möjligheter för människor med olika erfarenheter och/eller funktionsnedsättningar, vilket kan illustreras i modellen på nästa sida:

Den ursprungliga kärnverksamheten och generade kringtjänster

I en modern återvinnings- och återbruksverksamhet finns ett stort behov av omkringliggande produkter och tjänster som behövs för att arbeta mer storskaligt och professionellt. Arbete med webblösningar, tekniska lösningar som utnyttjar modern teknik, administration på ett effektivt sätt, logistiklösningar, design och utveckling av tjänster och produkter, transportoptimering, produktfotografering, försäljnings- och marknadsföringsaktiviteter och utbildning är alla exempel på kringtjänster som kan skapa många nya arbetstillfällen. Det finns behov av att bli mer professionella för att höja lönsamheten, nå ut till fler kunder och öka de sociala företagens ekonomiska hållbarhet.

Ett exempel på ett arbetsintegrerande socialt företag som arbetar med återbruk av material och människor, är Macken i Växjö. Företaget driver ett antal återanvändningsverkstäder inom textil, möbler, elektronik. Insamlat material repareras och renoveras. Men det stannar inte där. Macken utvecklar dessutom designverksamheter, där olika material återanvänds för olika ända mål. Bland annat säljer man designkläder för barn i ett antal butiker runt om i landet. Företaget har också inlett ett utvecklingsprojekt där man anpassar kläder och möbler för personer med fysiska funktionsnedsättningar. Företaget säljer sina produkter i två butiker: den ena är en second-hand-butik, den andra säljer under beteckningen Vintage, märkeskläder och sådant som passar ett retromode.

I anknytning till verkstäder och butiker och annan verksamhet, säljer man utbildningsplatser, för språkträning, - lätt svenska med yrkesanknytning. Macken arbetar nu för att skapa en återvinningsby – en plats där människor kan lämna in, och köpa, begagnade saker för återbruk såväl till sig själva, sina hushåll, som för byggnation.

Vid sidan av denna verksamhet, arbetar man med stadsodling, där man i ett samarbete med Växjö kommun driver en stadsodling med närodlat ekologisk mat.

Det arbetsintegrerande sociala företaget Macken har blivit så pass fram-

gångsrikt att man nu säljer stöd, råd och etableringsservice i form av så kallad social franchising. Nya Macken-företag håller på att etableras i bland annat Karlskrona och Högsby kommun.

Macken-pionjären och verksamhetsledaren, Fredrik Bergman, menar att man måste vara realistisk. Mycket av verksamheten är arbetsintensiv och är svår att få att bära sig ekonomiskt. Det gäller till exempel Re-make och designverksamheter och liknande återbruk, liksom odlingsverksamhet.

- **Det gäller att hitta ett samarbete med till exempel kommuner, där man kan få ersättning för de olika mervärden man producerar, utöver själva tjänsten eller produkten man tillverkar.**

Macken ägnar sig i sin stadsodling – förutom själva odlingen av grönsaker och blommor för försäljning - också åt föreläsningar, ger information vid besök från skolor, ordnar olika aktiviteter för grannområden och liknande, plöjer upp koloniodlingslotter, ger ungdomar sommarjobb, vilket Växjö kommun betalar för. Utan att det offentliga erkänner det mervärde som de sociala företagen skapar och betalar för det, är det svårt att få ekonomin att gå ihop, menar Fredrik Bergman. I Växjö har man lyckats etablera samarbete bland annat för att kommunen satsar aktivt på att bli en grön kommun.

Macken och Växjö kommun deltar i ett Vinnovafinansierat utvecklingsprojekt kring stadsodling, tillsammans med ett antal andra städer och lantbruksuniversitetet i Alnarp, för att hitta mer effektiva metoder för småskalig och ekologisk stadsodling på oanvänd mark. Projektet pekar på också på de stora sociala mervärden som skapas, kopplat till stadsodlingen. I Malmö, som också deltar i projektet, har man kartlagt över 800 platser för stadsodling inom staden, som inte används till något i dag. Man tror att stadsodlingen kan skapa 500 nya jobb i staden samtidigt som man uppnår miljömål och ökar stadens attraktivitet och sociala liv. Projektledaren Karin Sunde Persson konstaterar att det behövs nya konstruktiva lösningar för framtidens samhällsutmaningar och att stadsodling har fantastiska sociala effekter. Målet är att öka upp skalan på stadsodlingen och testa nya grödor och odlingsmetoder.

Flera arbetsintegrerande sociala företag ägnar sig åt odling. En anledning är att det är verksamheter som anses passa väl in för rehabilitering. Flera företag arbetar utifrån ”Alnarpsmetoden för grön rehabilitering”. Ofta kombineras någon form av odling med försäljning och kafé och restaurangverksamhet. Lärjeåns Kafé och trädgårdar i Angered, Göteborg, är ett exempel, där det på några år har etablerats ett företag med 15 anställda och praktik och rehabiliteringsplatser för ett trettiotal personer. Lärjeåns Kafé och trädgårdar har också blivit en viktig mötesplats i stadsdelen och en social träffpunkt, där fester och bröllop arrangeras. Företaget har nyligen öppnat ett kolonilottsområde. Andra exempel är Jordhammars Handelsträdgård i Steungssund där arbetslösa genom ett ESF-projekt, har startat ett företag och säljer grönsaker och blommor, med mera. Odlingskooperativet Gröna Sak i Göteborg, driver handelsträdgård, arbetar aktivt med återanvändning samt tillverkar, och säljer, ekologisk odlingsjord baserad på träkol, Terra Preta. En produkt som förutom att ge goda skördar minskar koldioxidutsläppet. Man kolar själv lövträ till produkten.

Men det finns även sociala företag som främst drivs av miljömässiga mål, men som även innebär möjligheter till arbetsintegrering. Så är till exempel Växtkraft i Varberg en förening för ekologisk odling som ger arbete och

praktik, men framförallt vill värna om ett naturnära sätt att leva. Siljansnäsresursen i Dalarna är ett exempel på en ekonomisk förening, som växte fram som en lokal mobilisering för att stärka bygden och öka besöksnäringen. De boende bildade en ekonomisk förening för att hålla landskapet öppet och se till att det fanns service för fast- och fritidsboende. Nu drivs en rad verksamheter i föreningens regi. Bland annat får man ersättning för att hålla landskapet öppet genom bete och slyröjning. Det kombineras med försäljning av ekologiskt kött från kor och får, under namnet Smak af Siljansnäs. Man har gamla lantraser som rödkulla och fjällko, utgångsgrisar samt gotlandsfår. Företaget säljer även hushållsnära tjänster, underhålls- och reparationstjänster, samt åretrunt tillsyn av fritidshus. Föreningen är dessutom värd för en mobil tandklinik.

Utvecklingspotentialen i Stockholmsregionen

Ovan har beskrivits hur det i regionala planer, program och visioner, lagts en grund för att kombinera satsningar för en koldioxidsnål ekonomi, energisparande och en bättre miljö, med satsningar på att skapa jobb åt långtidsarbetslösa, genom bland annat social ekonomi. Vi har också sett att sådant redan görs, såväl inom EU, som i Sverige för övrigt. Men denna rapport skulle ägna ett extra fokus på Stockholmsregionen. En region med en fjärdedel av landets arbetstagare, som växer med 40 000 personer om året och som står för en tredjedel för landets BNP. Stockholmsregionen är kontrastrik – en pulserande storstad, samtidigt som regionen inrymmer den tredje största landsbygdsbefolkningen. Regionen har en arbetsmarknad som ropar efter arbetskraft och kompetens, samtidigt som över 110 000 människor går arbetslösa.

Social ekonomi finns även i Stockholmsregionen. Några stora aktörer inom återanvändning är organisationer som exempelvis Röda Korset, som driver 31 butiker under namnet Kupan i regionen; Stockholms Stadsmission har tolv second hand-butiker med olika inriktningar. Stadsmissionen driver även varumärket Remake – en verksamhet där man återbrukar material i nya skepnader. Varje vecka återbrukar Stadsmissionen sju ton material. Man har över 300 anställda och gav 2013, 112 personer möjlighet till arbetsträning. Nyligen har man startat verksamheten Re-pair som förlänger livet på skor.

Erikshjälpen driver också second hand-butiker, Frälsningsarmén med Myrorna är stora med elva butiker i Stockholmsregionen och har ett upparbetat nät av återvinningscentraler och insamlingsboxar. Myrorna samarbetar med ett företag som har utvecklat en mobilapp, vilken gör att människor kan lämna in begagnade kläder i vanliga klädbutiker och få rabatt på det ordinarie sortimentet. Myrorna arbetar också med en Återanvändningsakademi, som utbildar och väcker engagemang, för att bli en del av lösningen när det gäller cirkulär ekonomi. Myrorna har i landet som helhet cirka 400 anställda och ger arbetsträning åt cirka 2 500 personer. Flera företag, branschorganisationer, återvinningsföretag och hjälporganisationer som Human Bridge, Myrorna och Stadsmissionen arbetar i ett gemensamt nätverk, NÅÅ, Nätverket för återanvändning och återvinning av kläder och textil, för att minska textilavfallet.

Dessutom driver även organisationer som IOGT-NTO och Verdandi sociala verksamheter och second hand-butiker. Blå Bandrörelsen driver sociala företag som kallas Blå Vägen, vilka arbetar med integration och rehabilitering genom bland annat second hand-butiker. Blå Vägen startar nu också

ett större stadsodlingsprojekt i Spånga. Det nystartade kooperativet Grön-saksmästarna i Södertälje, ger jobb åt långtidsarbetslösa och arbetar med integration samtidigt som det ökar tillgången på ekologiskt och närodlat, och bidrar till att möjliggöra kommunens kostpolicy för skolorna.

Det finns också ett antal sociala företag, som till exempel Basta, Rosla-gens Byggnadsvård och Primagruppen, som arbetar med rivning, renove-ring och sanering. Tjänster som passar väl in i en satsning på klimatsnål ekonomi. Här pågår intressant utvecklingsarbete kring att tillvarata material vid rivningar. När det gäller byggmaterial finns mycket att göra när det gäller att minska vad som går till deponi och öka återanvändningen, vilket också gäller alla metaller som ligger i stadens mark, i form av rör och ledningar. Intresset för så kallad ”Urban mining” bara ökar.

Ytterligare andra arbetsintegrerande sociala företag som Jobbverket, återvinner elektronik och företaget Glöden reparerar och rustar datorer för försäljning., de återvinner batterier och metaller ur datorerna och gör se-dan smycken av dem. Nystartade Textilmakarna, arbetar med återbruk och är särskilt intressanta genom att de tecknat ett avtal om idéburet offentligt partnerskap med Farsta Stadsdelsförvaltning. Företaget har åtta anställda och sysselsätter ytterligare tolv personer.

Det finns ett sextiotal arbetsintegrerande sociala företag i Stockholmsre-gionen. De flesta är relativt små. Men tillsammans har de cirka 500 anställda och sysselsätter cirka 2 500 personer.

Hittills har beskrivits verksamheter som sysslar med energisparande, snålande med naturresurser och återbruk och återvinning. Här finns stora potentialer för att uppnå klimatsnål ekonomi och bättre miljö i samarbete med social ekonomi och jobbskapande, genom till exempel:

- Effektivare insamling. Flera aktörer pekar på att mycket skulle vinnas på att öka människors möjligheter att lämna avfall. Det gäller såväl avstånd och tider. Här age-rar redan i dag den sociala ekonomin men omfattningen kan öka.
- Förändra livsstilar och konsumtionsmönster. Ett exempel är det idéburna part-nerskapet i Göteborg mellan staden och föreningen Jordens Vänner om klimatut-bildning för ungdomar. Organisationer och sociala företag skulle kunna bedriva än mer av folkbildning och information kring miljömålen och få ersättning för anställ-ningar.
- Reparera, ställa i ordning och designa produkter så att de kan användas längre.
- Minska klimat och energibelastning genom närodling.
- Ökad samverkan mellan aktörer inom den sociala ekonomin. Många aktörer inom den sociala ekonomin är små. Genom samverkan kan de åstadkomma mer.
- Ökad samverkan mellan social ekonomi och privat och offentlig sektor.
- Använda offentlig upphandling med miljömässiga och sociala kriterier.
- Ytterligare ett utvecklingsområde är en ”grön” besöksnäring där boende, mat, transporter och upplevelser är utformade så att de är ekologiskt hållbara. Social ekonomi kan bidra till minskad arbetslöshet för långtidsarbetslösa och samtidigt innebära en ökad hållbarhet i alla dimensioner.
- Landskapsvård och skötsel av kulturarv är också en utmärkt affärsidé för sociala företag som leder till ökad hållbarhet och ökad tillgänglighet.

I den statliga utredningen Delegationen för hållbara städer, trycker man på att ”Tillgång till arbete och ett fungerande vardagsliv är några av de vikti-gaste förutsättningarna för att kunna delta i omställningsarbetet för hållbara

städer.” I flera av Delegationens projekt kopplades jobbskapande ihop med miljösatningar och social sammanhållning. Exempelvis i Vivalla i Örebro, där halverad energiförbrukning kopplades samman med att lokalt boende arbetslösa fick arbete vid rivning och byggnation.

Det blir alltmer uppenbart att social inkludering, förändrad livsstil och ett växande engagemang för miljön är viktiga delar av en politik för att framgångsrikt undanröja klimathotet.

Det finns redan ett engagemang från stora företag inom återvinningsbranschen att öka graden av återanvändning och återvinning och leda till socialt hållbarare samhälle.

I Stockholm finns ett antal deponianläggningar som i Kovik, Högbytorp, Sörby och Gladö kvarn. Deponi är det minst önskade. Det är sådant som grävs ner i stället för att användas på något annat sätt. Här vore intressant att pröva mer av samarbeten mellan privata företag med deponianläggningar och sociala företag. Peder Doverborg på Gladö kvarn menar att det finns möjligheter att tillvarata mer och har provat att arbeta med sociala företag. Företaget tar emot avfall från 124 000 hushåll och 4 500 företag på Gladö kvarn, Sveriges till ytan största återvinningsanläggning. En erfarenhet är att det krävs en hel del av de sociala företagen i sådana samarbeten.

”Vi arbetar ju på kommersiella villkor och hanterar stora mängder avfall. Därför måste de vi samarbetar med klara av det de åtar sig praktiskt även om man har personal som arbetstränar. De måste ha rätt utbildning och ha en fungerande arbetsmiljö och kunna tänka kommersiellt”.

Det finns ytterligare tiotalet större aktörer i Stockholmsområdet som tar emot avfall.

Ovan har vi beskrivit hur arbete med återbruk, återvinning, energisparande, rivning och renovering samt odling kan kombineras med jobbskapande för utsatta grupper. En del handlar om nya metoder. Det mesta är dock nya varianter på redan beprövade lösningar. Här finns stora potentialer.

Men när vi granskar olika myndigheter som Vinnova, Tillväxtverket och Regionalfondens satningar inom insatser för att nå en koldioxidsnål ekonomi, ser vi att de mesta pengarna tänks gå till företag inom miljöteknik.

Miljöteknik och jobbskapande

Det finns en stark tilltro att satningar på miljöteknik kan leda till både förbättrad miljö och skapa nya jobb. I dag finns det i Stockholmsregionen miljöteknikföretag med 14 000 anställda. Hittills har branschen för miljöteknik växt med 15 procent per år i landet. Totalt finns nästan 1 600 företag med över 73 000 anställda i landet. Branschen omsätter över 260 miljarder kr. Flera svenska myndigheter som Vinnova, Tillväxtverket, Formas och Regionalfonden med flera, satsar på att öka antalet företag och stärka de existerande. Det märks inte minst i Stockholm där man satsar mycket på miljöteknikkluster och internationellt anses ha goda förutsättningar.

Anledningen är att man vill ha teknik för en bättre miljö, men också för att kunna sälja varor och tjänster såväl i landet som på export. Dessutom förväntar sig många en jobbväxling med allt fler jobb inom miljöteknikbranschen. Ofta talas då om arbete med ett högt kunskapsinnehåll. En viktig utmaning är nu att styra satningarna på miljöteknik på ett sådant sätt att de även ger möjligheten till arbete för långtidsarbetslösa.

I Stockholmsregionen finns också en stor utvecklings- och forskningsverksamhet vid KTH och andra universitet och högskolor. Svenska Miljöinstitutet, IVL, arbetar tillsammans med Stockholm Business Region Development om Vision Söderort där man fram till år 2030 ser stora möjligheter för ett miljöteknikkuster.

Även för EU är miljöteknik något man vill satsa kraftfullt på. Dels för att få en bättre miljö och uppnå klimatmålen, men också för att man är övertygad om att satsningarna kommer att leda till flera jobb. Kraven från EU driver i mångt och mycket utvecklingen. EU-kommissionen har till exempel fattat beslut om cirkulär ekonomi – att resurser och råvaror ska återföras till ett biologiskt eller tekniskt kretslopp. I regeringsförklaringen 2014 och i statsbudgeten för 2015 nämns för första gången cirkulär ekonomi som mål i dessa sammanhang. Naturvårdsverket föreslår att återanvändning och återvinning av hushållsavfall ska öka till 60 procent år 2020, medan sjuttio procent av icke-farligt bygg- och rivningsavfallet ska återbrukas eller återvinnas. För att nämna textilier, som är vanligt på begagnatmarknaden, ska 2020, 40 procent av alla textilier återanvändas. Stockholm sätter egna mål, exempelvis ska staden 2050, vara fossilbränslefri och de närmaste åren ska man öka möjligheterna till textil och annan materialåtervinning. Det innebär en stor utmaning. Regionen förväntas växa till 2,5 miljoner invånare och staden från 900 000 till 1 miljon invånare fram till 2030. Idag producerar varje invånare 500 kg sopor per år.

Det är inte bara myndigheter som agerar. Engagemanget från civilsamhället och den sociala ekonomin är mycket stort. En rad organisationer och nätverk arbetar med möten, tankesmedjor, kartläggningar, bloggar för att föra upp frågor om hållbar miljö på agendan. Stockholm är dessutom med i en rad internationella utvecklingsprojekt för hållbara städer.

Utmaningar och möjligheter

Medborgare, myndigheter, näringsliv och den sociala ekonomin står nu inför två stora utmaningar. Ovan har vi beskrivit hur man runt om i EU, Sverige och även i Stockholm redan arbetar med verksamheter som i sig förenar mål om koldioxidsnål ekonomi, energi och klimat med mål om social hållbarhet och jobbskapande åt arbetslösa genom social ekonomi.

Den första utmaningen består i att i en större omfattning använda social ekonomi för att uppnå målen för en klimatsnål ekonomi, miljön och energisparande och samtidigt skapa arbete och arbetsträningsplatser för utsatta grupper genom återbruk, stadsodling, minskad förbrukning och andra åtgärder som beskrivits i denna rapport. Detta kan kräva stöd och insatser genom till exempel:

- Kompetensutveckling inom den sociala ekonomin för att bättre kunna arbeta med dessa mål men även för att bättre affärsmässighet. Det kan handla om såväl ökade yrkeskunskaper inom olika områden som en allmän kunskap om miljö och ökad affärsmässighet.
- Kompetensutveckling av offentliga och näringslivsaktörer om den sociala ekonomin och dess möjligheter och villkor.
- Stöd till att arbeta fram arenor för samverkan och gemensamt lärande mellan offentliga, privata och sociala ekonomiaktörer.
- En ökad upphandling med miljömässiga och sociala hänsyn. Behövs kompetensutveckling.
- Att utveckla samverkan i form av Idéburna Offentliga Partnerskap (IOP).

- Riskkapital till aktörer inom den sociala ekonomin för att bättre kunna vara en del av miljö- och socialt arbete.
- Stöd för användandet av ny teknik till exempel när det gäller internet.

Den andra utmaningen ligger i att utnyttja de resurser som bland annat Regionalfonden nationellt och regionalt kommer att satsa, för att stödja utvecklingen i små och medelstora företag med inriktning på miljöteknik, även för målet social hållbarhet. Ett utvecklingsarbete på detta område är mycket angeläget. Det kan handla om:

- Att ställa krav i samband med olika projekt och andra stöd från det offentliga.
- Ett kreativt utnyttjande av offentlig upphandling med miljömässiga och sociala hänsyn.
- Att inleda en diskussion med miljöteknikföretagen och branschen för att öka möjligheterna till arbete för människor som är arbetslösa – till exempel genom samarbete med sociala företag.

Slutord

Sammantaget visar denna rapport är att det finns stora möjligheter att, med hjälp av återvinning/återbruk och andra insatser för en bättre miljö och koldioxidsnål ekonomi, skapa fler arbeten för personer som idag står långt ifrån arbete, bland annat genom (arbetsintegrerande) sociala företag. En bättre miljö, ökad attraktivitet och social gemenskap i en ekonomisk, miljömässig och socialt hållbar region med växande och hållbara städer och stadskärnor är möjlig.

Källor och länkar:

EU-kommissionen, Green Employment Initiative. Tapping the Job Creation Potential of the Green Economy, Meddelande från EU-kommissionen, 2 juli 2014, (Bryssel 2014)

ILO, Working towards sustainable development. Opportunities for decent work and social inclusion in a green economy, (Geneve 2012)

Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms regionens framtida tillväxtarbete, (Stockholm 2011)

OECD, The Job potential of a shift towards a low-carbon economy, (Paris 2012)

OECD, Grön tillväxt i Stockholm, Sverige, (Stockholm 2013)

Regeringen, Förslag till Nationellt handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2014 – 2020, (Stockholm 2014)

Regeringen, Förslag till Regionalt utvecklingsprogram för investeringar i tillväxt och sysselsättning. Stockholm 2014 – 2020, (Stockholm 2014)

Regeringen, Förslag till nationellt socialfondsprogram för investeringar för tillväxt och sysselsättning 2014 – 2020, (Stockholm 2014)

Regionplanenämnden Stockholms läns landsting, Länsstyrelsen i Stockholm, Regional utvecklingsplan för Stockholm. RUF5 2010, Så blir vi Europas mest attraktiva storstadsregion, (Stockholm 2010)

Strukturfondspartnerskapet i Stockholm, Förslag till regional handlingsplan för Europeiska socialfonden 2014 – 2020 i Stockholm, (Stockholm 2014)

Third Sector Research Centre, Social Enterprise and environmental sustainability: challenges and opportunities, 6 april 2013, Birmingham University, (Birmingham 2013)

Länkar till intressanta hemsidor och till verksamheter som nämns i rapporten:

Basta är ett arbetsintegrerande socialt företag i Nykvarn som bland annat arbetar med byggnation, sanering och renovering, se www.basta.se

Blå Vägen är namnen på Blåbandsrörelsens sociala företag som bland annat sysslar med second hand, se www.blavagen.nu .

Community Resource Network Scotland, är ett nätverk för sociala företag och organisationer i Skottland som arbetar med återbruk, återvinning och reparationer, <http://crns.org.uk>

Delegationen för hållbara städer är en slutförd statlig utredning med intressanta rapporter och projektredovisningar, <http://www.hallbarastader.gov.se>

Energiesnoeiers är ett trettiotal arbetsintegrerande sociala företag i Belgien som arbetar med energisparande, se www.energiesnoeiers.net

IOGT-NTO är en nykterhetsorganisation som genom lokalorganisationer driver flera sociala företag, <http://iogt.se>

Jobbverket i Tyresö är ett arbetsintegrerande socialt företag som sysslar bland annat med elektronikåtervinning och textilt och annat återbruk, www.jobbverket.nu

Jordhammars Handelsträdgård i Stenungssund är ett arbetsintegrerande socialt företag som odlar och säljer ekologiska grönsaker, blommor och produkter, www.jordhammar.se

Furniture Re-use är ett nätverk av sociala företag och organisationer i England som återbrukar och säljer möbler med mera, www.frn.org.uk

Föreningen Glöden är ett arbetsintegrerande socialt företag som återbrukar elektroniskt avfall, främst datorer, www.gloden.se

Gröna Sak är ett arbetsintegrerande socialt företag i Olofstorp utanför Göteborg som sysslar med ekologisk odling och tillverkning av ekologisk odlingsjord, www.gronasak.se

London Community Resource Network, nätverk i London för ett stort antal organisationer som arbetar med återbruk, återvinning och till exempel stadsodling, www.lcrn.org.uk

London Re-use är ett nätverk för återbruk av möbler och hushållsutrustning i London, www.london-reuse.org

Lärjeåns kafé och Trädgårdar är ett arbetsintegrerande socialt företag i Angered, Göteborg som förenar ekologiskt odlade med social verksamhet, <http://vagenut.coop/vara-foretag/larjeans-kafetradgardar>

Komosie, är ett belgiskt konsortium av sociala återbruks- och återvinningsföretag, se www.komosie.be

Macken är ett arbetsintegrerande socialt företag i Växjö som arbetar med återbruk, Secondhand, remake och stadsodling. Mackenkonceptet sprids nu över landet i form av social franchising, se www.macken.coop

Myrorna, Frälsningsarmen, bedriver social verksamhet genom återvinning, återbruk, remake och second hand, se <http://myrorna.se>

Odla med solen, OMS, arbetar med utbildning och handledning i stadsodling. Säte i Fisksätra, Stockholm och strävar efter lokala arbetstillfällen, www.odlamedsolen.se

Primagruppen är ett arbetsintegrerande socialt företag i Stockholm som bland annat sysslar med odling och saneringsverksamhet, www.primagruppen.se

Real Nappies for London, är ett försök att minska avfallet i form av engångsblöjor genom ett samarbete mellan sociala företag och myndigheter, www.realnappiesforlondon.org.uk

Refo är ett socialt företag som arbetar med textil återvinning med fokus på integration, utbildning och jobbskapande, www.refo.nu

Remakebolaget återvinner t ex kakel och textilier för att göra konstverk, mattor och kakelugnar. Säte i Stockholm centrum, www.remakebolaget.se

Roslagens Byggnadsvård är ett nystartat arbetsintegrerande socialt företag som erbjuder hus- och fönsterrenovering enligt traditionella metoder. Det är baserat i Norrtälje. <http://roslagensbyggnadsvard.se>

Rreuse är ett EU-nätverk för organisationer och sociala företag som arbetar med miljö och sociala mål genom återbruk, återvinning, och reparationer. Arbetsintegrerande sociala företaget Macken är svensk medlem, www.rreuse.org

Röda Korset driver ett stort antal second hand-butiker, <http://www.redcross.se>

Samordningsförbundet Östra Södertörn stödjer framväxten av nya arbetsintegrerande sociala företag <http://www.samordningsforbundetstrasodertorn.se/web/page.aspx?refid=239>

Siljannäsresursen i Dalarna arbetar för lokal service, arbetstillfällen, besöksnäring och ett öppet landskaps, se <http://siljannasresursen.se>

Sofisam är en webbportal där svenska myndigheter berättar om arbetsintegrerande sociala företag. Bland annat finns en kunskapsbank, filmer och en sökbar lista över arbetsintegrerande sociala företag, lokalisering och branschriktning, med mera, www.sofisam.se

Stadsmissionen i Stockholm, arbetar med socialverksamhet genom bland annat sociala företag som sysslar med återbruk, second hand, remake, se <http://www.stadsmissionen.se>

Textilmakarna arbetsintegrerande socialt företag som verkar genom remake, syppdrag och försäljning, har ingått ett idéburet offentligt partnerskap med Farsta stadsdelsförvaltning, www.textilmakarna.eu

Urban Mining är ett allt mer spritt begrepp som syftar på återbruk och återvinning av olika typer av material i städer. Se t.ex:

<http://www.liu.se/forskning/reportage/gruvorna-vi-glomt-bort?!=sv>

<http://urbanmining.org>

<http://miljonjytta.se/arbetsplatser/staden-som-framtidens-gruva/>

Verdandi arbetar med social verksamhet i syfte att nå ett alkoholskadeffritt och missbruksfritt bland annat genom sociala företag, <http://www.verdandi.se>

Mycket resurser kommer de närmaste åren satsas på att uppnå mål om en koldioxidsnål ekonomi och en bättre miljö. I denna rapport argumenterar Temagruppen Ekonomi och Företagande inom social ekonomi att det i betydligt högre grad är möjligt att kombinera satsningar på miljö med "gröna jobb" för långtidsarbetslösa. Detta genom att i högre grad använda sig av sociala företag. I rapporten ges exempel på sådana insatser från olika EU-länder såväl som från Sverige. Dessutom visas hur i en rad olika styrdokument en sådan kombination av insatser för en bättre miljö och insatser för arbetslösa inte bara görs möjliga utan förutsätts.

Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi, är ett projekt finansierat av Europeiska socialfonden (2009 – 2014), med bland andra Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, Försäkringskassan, SKL och representanter från den sociala ekonomins organisationer som projektpartners. Temagruppens uppdrag har varit att kartlägga, sammanställa och sprida erfarenhet från ESF-projekt och om företagande i den sociala ekonomin.